

МЕЖДУ МОДЕЛА И РЕАЛНОСТТА *

Богдан Богданов

Събраните в тази книга статии, студии и слова по темите университет и образование са писани и произнасяни по различни поводи след 1989 година. Те свидетелстват за един тип умонастроение в годините на прехода, но също и за идейните обстоятелства, които съпътстваха появата на Нов български университет.

1991-а година, когато започна официалното съществуване на няколко недържавни университети у нас, е вече назад във времето. Днес българското общество разполага със значителен брой обществено оценявани държавни и недържавни висши учебни заведения. Лошото е, че те разчитат предимно на медийния престиж и държавното одобрение и по-малко на потенциала на това да са свързани в мрежа. Но е налице и доброто на значителни постижения, които независимо от обичайния депресивно-малоценностен тон на самооценката и обществената оценка попадат в макар и несъзнавана, но вече работеща система.

Инициатор на не малък брой от тези постижения в последните десет години е Нов български университет. От него тръгнаха ред инициативи, които днес са реалност в системата на българското висше образование. Но не това е редно да се подчертае в случая, а принципното постижение на НБУ, работещата свързаност на старо и ново в неговото устройство, построеното на тази основа функциониращо университетско общество.

Оттук и основното твърдение в тази книга, че успешната промяна предполага един вид кривуличещо нерадикално съгласуване на старо и ново. Да, но тонът на моите статии и студии е по-скоро радикален. Затова и неизбежното последствие, че и тази книга попада в категорията на радикалните публикации по темата висше образование в последното десетилетие. Така че, за нея може да се каже, че се занимава с нещо отминало, доколкото разгърнатото се висше образование у нас вече има нужда не от едри констатации, а от дискурсивно проникване в реалния университетски опит – и чужд, но и наш.

Това не е лесно да се прави. То затруднява и мен. Освен това колкото и специализирано да разсъждавам, съм зависим и от личния опит, преди всичко от трите си опита на класически филолог, на изследовател в областта на историческата антропология и на теоретизиращ по темата отворено общество. Тези три опита лежат в основата на развития в книгата модел за либерална университетска институция.

Разбира се, има и неизбежна четвърта съставка, опитът ми в НБУ. От нея следва и голямата трудност - разминаването на модела и реалността. НБУ е наистина пространство за вътрешна свобода на много субекти, които общуват и постигат своето в борба с ограниченията, налагани от цялото, и наистина е малко общество, съставено от общности. Но много често тези общности имат други

* Богдан Богданов. Университетът – особен свят на свобода. Статии, студии и слова. Нов български университет. С., 2006, с. 5-7.

образи за цялото, които спорят и дори се карат с него. Затова и може да се каже песимистично, че либералният модел за университет е идеална непостижимост.

Точно в това е обаче реалното постижение на НБУ – в застопорената песимистична нагласа и увереността, че моделът е сводим до под-модел и те на свой ред до осъществими проекти. Същото може да се изрази и по друг начин, като се каже, че цялото на НБУ е по-скоро виртуална рамка, че е по-реално множеството от малки общности, които съгласуват волята си. Има и нещо най-реално – отделните преподаватели и студенти, които са и извън малките общности, и още повече извън цялото на университета.

Същата формула може да се приложи и за разбирането на всяко общество. Което е и моето основание да твърдя, че Нов български университет е малко общество на по-високо може и постигане, разбиращо, че не може да бъде напълно самостоятелно и грижещо се постиженията му да станат постижения и на другите български университети, и на цялото общество, а сега и на още по-голямото общество на Европейския съюз.

Доколкото е редно да се изказва подобна мисъл, НБУ вече има зрелостта да осъзнава, че е зависим от своето променливо себе си, но е и отворен към едно или друго увеличащо го цяло, за което знае, че се нуждае от неговото себе си. Това са, мисля, подходящите думи, които въвеждат към събраните в тази книга текстове и добре бележат събитието на 15-годишнината на Нов български университет.